

BV 30
L3
V.3
t.5-6

Juribus servatis.

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

Taurini — Ex Typ. V. Bosa.

DOMINICA PENTECOSTES

DE SPIRITU SANCTO.

Tu quis es? (Joan. 1, 19).

Cum Judæi audientes mirabilia magna, quæ sanctissimus Christi præcursor operabatur, miserint sacerdotes et levitas, qui studiose perquirerent, quis ille esset: *Tu quis es?* abs re non erit, si iisdem jam utar verbis, ac sedulo exquiram et petam, quis sit portentosus ille Spiritus, qui hodie super apostolos descendens, tot in cœnaculo prodigia operatur. Petito mea hæc, audax quidem, itidem pia erit et sancta. *Audax sane:* cum Sancti Spiritus, qui Deus est absconditus et qui a se solo perfecte cognosci potest, cognitionem inquiram. *Pia tamen et sancta:* cum, sicut Philippus cognitionem Patris, sollicite et ego Spiritus illius, qui a Patre procedit, cognitionem assequi postulem. Nonne justum est, ut pro captu nostro et in spiritu humilitatis indagare satagamus, quid sit ille Spiritus qui erudit nos, roborat nos, vivificat nos et ad omne bonum nos allicit? Nonne æquitati et justitiæ consonum, ut investigemus, qui sit ille Spiritus, qui ad nos per gratiam suam venit, ut nos a criminum sordibus lavet, ut justos et sanctos nos efficiat, utque ad opera æternæ gloriæ meritoria perducenda nos excitet? Nonne tandem ipsa ratio naturalis a nobis exigit, ut in agnitionem venire ambiamus illius Spiritus, qui Pater

LASSUVE, ANR. AP. — Vol. V.

003325

noster est, Deus noster est et merces nostra magna nimis? Iustum quidem, æquum et rationabile, ut inquiramus quis sit ille Spiritus: *Tu quis es?* Quæramus ergo et pro viribus explicemus, quis sit Spiritus Sanctus. *Ave.*

Spiritum Sanctum inspicio in altissimo sanctissimæ Trinitatis mysterio, in sanctæ Ecclesiæ sinu et in hominis justi anima. Spiritus Sanctus est in sanctissimæ Trinitatis mysterio, cum sit tertiæ augustissimi illius mysterii persona, quæ a Patre Filioque procedit et quæ *cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur*. Spiritus Sanctus est etiam in sanctæ Ecclesiæ sinu, cum eam gratis et auxiliis suis semper foveat et protegat: cumque ad eam missus sit, ut illam invisibiliter gubernet et regat; *Paraclytus autem Spiritus Sanctus, quem mittit Pater* (Joan. 14). Spiritus Sanctus est tandem in hominis justi anima, cum in ea per gratiam suam sanctificantem habitet: *Spiritus Dei habitat in vobis* (1 Cor. 3). Ut autem ad susceptum opus et ad finem intentum veniam, seu ut explicem quis sit ille Spiritus Sanctus, qui hodie super congregatos in cœnaculo apostolos descendit, dicam quid sit *tum* in augustissimo Trinitatis mysterio, *tum* in sanctæ Ecclesiæ sinu, *tum* in hominis justi anima. Videamus ergo, 1. Quis sit Spiritus Sanctus in sanctissimæ Trinitatis mysterio; 2. Quis sit Spiritus Sanctus in sanctæ Ecclesiæ sinu; 3. Quis sit Spiritus Sanctus in hominis justi anima. Tribus his questionibus explicare conabimur, quis sit Spiritus Sanctus: *Tu quis es?*

I PARS.

Quis sit Spiritus Sanctus in sanctissimæ Trinitatis mysterio?

Norunt omnes qui catholicam profitentur fidem, tres in divinitate esse personas, quarum una dicitur Spiritus Sanctus, de quo nunc loquimur. Jamvero ut clarius agnoscat, quæ sit

divina illa persona, illam considero respectu duarum aliarum personarum, Patris scilicet et Filii, et dico, Spiritum Sanctum esse personam illam divinam, 1. quam Pater et Filius produciunt; 2. qua Pater et Filius se diligunt; 3. quam Pater et Filius mittunt.

1. Ab ævo docuit sancta romana Ecclesia, Spiritum Sanctum a Patre simul et a Filio, tamquam ab unico principio procedere, et singulis fere diebus in sacrosanctæ missæ sacrificio canit, eum ab utroque procedere: *Qui ex Patre, Filioque procedit*. Et ideo de hac Spiritus Sancti a Patre et Filio processione loquor non tam ut probem, quam ut eam quodammodo explicem. Præclara sunt, quæ hac de re in sancti Athanasii symbolo habentur verba, dum dicitur: *Spiritus Sanctus a Patre et Filio, non factus, non creatus, nec genitus, sed procedens*: quasi dicat, non censendum, Spiritum Sanctum a Patre et Filio esse factum, eodem modo quo opus aliquod ab opifice suo factum est: si enim hoc esset, Spiritus Sanctus non esset Deus, sed opus Dei: *Non factus*. Spiritus Sanctus non est etiam a Patre et Filio creatus: aliter ille non esset omnium Creator, sed creatura: *Non creatus*. Non dicendum tandem, ipsum a Patre et Filio esse genitum: genitus enim esse non potest, cum ex vi processionis suæ non procedat a Patre et Filio in similitudinem naturæ: *Non genitus*. Licet autem ab his non sit factus, nec creatus, nec genitus verum tamen est, quod ab iis procedat, quodque ab iis producat; *non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens*. Alia, eaque mirabilia, habet verba sanctus Athanasius, quibus clare et sanctissimæ Trinitatis mysterium et Sancti Spiritus a Patre et Filio processio probantur et explicantur. *Unus, inquit, est Deus Pater et ipse ingenus; unus Filius et ipse unigenitus; unus Spiritus Sanctus et ipse ab utroque procedens* (de pass. Chr. 4). Adnotate, quæso, quomodo de tribus sanctissimæ Trinitatis personis loquatur. In Trinitate, ait, unus est Pater et ille nec factus, nec creatus, nec genitus, nec ab alio quoque principio est productus: ita ut, sicut Filius et Spiritus Sanctus suas habent notiones, quibus ab invicem distinguuntur; Filius scilicet distinguitur ab aliis

per filiationem et Spiritus Sanctus per spirationem passivam, sic notio propria Patris est innascibilitas: seu quod ab alia persona divina non sit productus; *Unus est Deus Pater et ipse ingenuus*. In Trinitate est alia persona, quæ vocatur Filius; et ille a Patre est vere genitus; atque hæc unica Trinitatis persona est genita, quia Pater æternus hunc generans Filium, in natura sua infinitum, totam exhausit intellectus sui fecunditatem, ita ut alium Filium generare nequeat: *Unus est Filius et ipse unigenitus*. In Trinitate tandem est alia persona, quæ Spiritus Sanctus dicitur: et iste non est genitus sicut Filius, nec improductus sicut Pater, sed ab utroque procedit et productus est: *Unus Spiritus Sanctus et ipse ab utroque procedens*. Sanctus ergo Spiritus est persona, quam Pater et Filius producunt; *est etiam persona, qua Pater et Filius se diligunt*.

2. Hoc clare docuit divus Augustinus, dicens: *Spiritus est, quo genitus a gerente diligitur, genitoremque suum diligit* (de Trin. 6, 51). Idem asserit sanctus Bernardus, cujus hæc sunt verba: *Spiritus Sanctus est Patris et Filii individuum amor*. Sicut enim sapientia, si absolute consideretur, est nomen commune tribus personis, quia omnes infinite sapientes sunt; appropriatur tamen Filio, quia procedit per intellectum, ad quem pertinet sapientia; sic nomen amoris, absolute sumptum, est nomen commune tribus personis; nomen vero amoris spirati, est proprium Spiritus Sancti, quia solus Spiritus Sanctus a Patre et Filio se mutuo amantibus spiratur. Et hac ratione Spiritus Sanctus est illa persona, qua Pater et Filius se diligunt, seu quam se invicem diligentes spirant et producunt. Quærit Doctor Angelicus, an Pater et Filius diligant se Spiritu Sancto? Cui questioni respondet (1 p. q. 37, a. 2), quod diligere in divinis sumatur essentialiter et notionaliter; si autem, inquit, diligere sumatur essentialiter et prout diligere est quid commune tribus personis, sic Pater et Filius diligunt se essentia sua et non Spiritu Sancto. Si vero diligere sumatur notionaliter, tunc diligere nihil aliud est, quam spirare amorem, sicut dicere est producere verbum et florere est producere flores. Sicut ergo

dicitur arbor florens floribus, quos producit; ita Pater et Filius dicuntur diligentes se Spiritu Sancto, quem se mutuo amantes producunt. Et sic Spiritus Sanctus est persona, qua Pater et Filius se diligunt, quia est persona, quam se diligentes spirant et producunt. *Ad hæc Spiritus Sanctus est etiam persona, quam Pater et Filius mittunt*.

3. Spiritus Sanctus est Deus cum Patre et Filio, ab utroque independens et utriusque æqualis. Quamvis autem Spiritus Sanctus Deus sit, independens sit, Patrique et Filio æqualis sit, verum tamen et certum est, eum et a Patre et a Filio mitti. Mittitur a Patre: *Spiritus Sanctus, quem mittet Pater* (Joan. 14). Mittitur a Filio: *Cum venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis a Patre* (Joan. 15). A Patre et Filio mittitur Spiritus Sanctus, hoc de fide est. Si ab iis mittitur Spiritus Sanctus, quomodo dici potest, cum esse Deum et independentem? Videtur enim, quod qui mittitur, non sit Deus, et quod ab eo dependeat, a quo mittitur. Ut dubium hoc explicetur, sciendum, quod quis mitti potest quinque modis: 1. per imperium, seu alio imperante, sicut dominus mittit servum; et hæc missio non est in personis divinis, quia sunt omnino æquales, nec una alteri imperare potest. 2. Per modum consilii aut suasionis, seu alio consulente aut suadente; ut quando consiliarii mittunt regem ad bellum; et hæc etiam missio reperiri non potest in personis divinis: nulla enim persona alieno eget consilio, cum quælibet infinite sapiens sit. 3. Rogando et obsecrando; cum scilicet aliquis rogatur et obsecratur, ut aliquo se conferat; et hæc missio non est in personis divinis; una enim persona aliam rogare non potest, quia qui rogat, est inferior; una autem persona alteri inferior esse non potest. 4. Quis mitti potest missione dicente motum localem; sicut mittitur epistola, vel legatus ad aliquem locum; et hæc missio personis divinis non competit. Cum enim quælibet persona sit ubique, nulla persona mitti potest ad aliquem locum. 5. Est altera missionis species, quam theologi vocant missionem originis, quæ missio nil aliud est, quam alicujus personæ divinæ procedentis manifestatio per aliquem effectum de novo productum in creaturis. Unde quo-

ties aliqua ex personis divinis, quæ ab alia procedit, novum aliquem effectum producit in creaturis, toties illa persona mitti dicitur ab illa persona, a qua procedit et originem ducit, licet ab illa non dependeat, nec illa minor sit. Ex quo patet quod Pater æternus non mittatur, quia ab alia persona non procedit; Filius vero a Patre mittitur, quia ab eo procedit, tuncque a Patre missus est, cum naturam humanam assumpsit. Tandem Spiritus Sanctus a Patre et Filio mittitur, quia ab utroque procedit, tuncque ab iis mitti dicitur, cum novos in nobis producit effectus invisibiles, vel visibiles: *invisibiles* per gratias internas quas nobis communicat; *visibiles*, cum jam sub forma ignis, jam sub specie columbæ et jam sub figura venti vehementis appareat. Unde Spiritus Sanctus mittitur missione originis visibiliter et invisibiliter; *visibiliter*, cum effectus visibiles, et *invisibiliter*, cum effectus invisibiles operatur. Sanctus ergo Spiritus non solum est persona, quam Pater et Filius producunt et qua se diligunt, est etiam persona, quam mittunt. Ecce quis sit Spiritus Sanctus in sanctissimæ Trinitatis misterio. Videamus, *quis ille sit in sanctæ Ecclesie sinu.*

II PARS.

Quis sit Spiritus Sanctus in sanctæ Ecclesie sinu.

Sancta Ecclesia catholica dici potest corpus, navis et regnum. *Est corpus mysticum* mirabiliter compactum: *est navis* variis jactata tempestatibus: *est regnum* a Christo Salvatore constitutum. Ut autem notum faciam, quis sit Spiritus Sanctus in sinu Ecclesie, dico, quod sit 1. Anima illius corporis: 2. Gubernator navis illius: 3. Rex hujus regni.

1. Ecclesia, ut dicunt sancti Patres, est corpus mysticum et mirabile ex variis membris compactum. Christus est ejus caput: *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius* (Ephes. 1, 22). Sanctissima Virgo Maria est hujus corporis collum, quia sicut a capite ad inferiores corporis

partes per collum descendunt spiritus animales, ita a Christo, Ecclesie capite, ad fideles per Mariam veniunt gratiæ coelestes. Prelati dicuntur hujus corporis oculi, quia commissio sibi gregi invigilare debent. Doctores sunt ejus lingua, quia per eos nobis Ecclesia loquitur et scripturas interpretatur. Misericordes tandem sunt corporis hujus pedes et manus, quia hi currunt et laborant, ut pauperum, infirmorum et aliorum miserorum necessitatibus subveniant. Ecce mysticum Ecclesie corpus, quod reipsa preclarum est. Verum quæ est hujus corporis anima? Illius anima est Spiritus Sanctus, qui eadem Ecclesie, quæ anima corpori, officia impendit: *quod est anima corpori hominis, hoc est Spiritus Sanctus corpori Christi, quod est Ecclesia* (S. Aug. s. 2 de fer. 2 Pentec.). Luculenter dixit S. Augustinus, Spiritum Sanctum in sanctæ Ecclesie mystico corpore eadem obire munia, quæ anima rationalis in humano corpore obit: *hoc agit Spiritus Sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris unius corporis*. Quod quam verum sit, pateat, ut animadvertendum, animæ in corpore humano operationes triplicis esse generis; aliæ enim ejus operationes sunt vitales, animales aliæ et aliæ rationales. Spiritus Sanctus autem easdem in mystico Ecclesie corpore operationes habet; *vitales quidem*: cum illud vivificet, illudque vita gratiæ vivere faciat: *animales etiam*; cum illud adversus tyrannos et aereas potestates roborat; *rationales tandem*: cum fidelium intellectibus omnium veritatum ad salutem necessariarum notitiam infundat (Joan. 16): *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Cum igitur Spiritus Sanctus easdem in mystico Ecclesie, quas anima rationalis in humano corpore, functiones exerceat, fatendum, quod Spiritus Sanctus sit mystici Ecclesie corporis anima. *Ecclesia est etiam navis, cujus Spiritus Sanctus est gubernator*.

2. Totus terrarum orbis est procellosum mare, in quo sancta Christi Ecclesia enatat quasi navis omni tempestatum generi exposita. Eam quidem navem esse dicunt summi Pontifices, sanctique Ecclesie Doctores; eamque tot agitatum tempestatibus, tot procellis jactatam fuisse constat, ut naufragium passura vi-

deretur: *ita ut navicula operiretur fluctibus* (Matth. 8, 14). Quos, quæso, fluctus, quæve tempestates adversus Ecclesiam non excitarunt Nero, Domitianus, Diocletianus, Traianus, Maximinus, aliique plures imperatores, principes et tyranni, qui eam ferro et flammis, omniq[ue] suppliciorum genere extinguere conati sunt? Quid adversus eam moliti non sunt Simon magus cum Simoniacis, Arius cum Arianis, Pelagius cum Pelagianis, Nestorius cum Nestorianis, Macedonius cum Macedonianis, Luther et Calvinus cum Lutheranis et Calvinisticis; ac tandem omnes hæresiarchæ cum suis sectatoribus? Nonne quotidie jactatur a propriis filiis, qui eam criminibus suis dedecorant, qui leges ejus violant et qui adversus eam se proteros et rebelles exhibent? Quibus eam procellis non jactabit Antichristus? Certe si bene spectetur Ecclesia, navis quidem dicenda; est autem navis quæ semper fuit, semper est, semperque variis persecutionum agitata erit fluctibus. Attamen adversi quique flent persecutionum venti, commoveatur mare et plenitudo ejus; sæviant tyranni; blaterent hæretici; ipsi quoque dæmones, quantum poterint, tempestates adversus Ecclesiam excitent; illa semper triumphum agat, nec unquam submergetur: quia navis illius gubernator est Spiritus Sanctus, qui mari dominatur et omnes persecutionum fluctus adversus Ecclesiam excitatos mitigare et comprimere novit: *Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas* (Ps. 88, 10). Cum aliis multis ait sanctus Ambrosius, Ecclesiam esse navim, quæ nullum pati potest naufragium: *navis est Ecclesia, quæ nunquam potest sustinere naufragium* (l. de Salom. 2). Cujus rei rationem proposito nostro idoneam subdit, dicens, eam pati non posse naufragium, quia *in arbore ejus, id est in cruce, Christus erigitur, in puppi Pater residet gubernator, proram Paraclytus servat Spiritus Sanctus*. O quam tuta et secunda manet hæc navis in mediis tempestatibus et persecutionibus, cum tres sanctissimæ Trinitatis Personæ salutis ejus invigilent, ac Spiritus Sanctus, ut gubernator, eam regat! *gubernator proram Paraclytus servat Spiritus Sanctus*. Tandem Ecclesia est regnum, *cujus rex est Spiritus Sanctus*.

3. Ecclesia catholica est regnum mirabile, quod terrena omnia regna superat amplitudine, duratione, incremento, legibus et Regis eminentia. *Amplitudine*, quidem, quia alia orbis regna singula non nisi partem aliquam orbis, eamque exiguam continent. Ecclesia vero omnes mundi nationes, etiam prius incognitas, imperio suo subdidit aut si quæ adhuc supersunt, imposterum sibi subjiciet. *Duratione*, quia alia omnia orbis terrarum regna aut cito perierunt, aut cito peribunt: Ecclesiæ vero Christi regnum a mille sexcentis nonaginta et amplius annis (1) stetit, ac stabit in æternum, seu usque ad mundi exitum. *Incremento*, quia alia regna ampliantur armis, opibus, fraudibus, aut variis politicorum stratagematibus. Ecclesia vero ad portentosam amplitudinem venit per crucem et contemptum opum, honorum et voluptatum; per doctrinam novæ et difficilis prædicationem; imo et per varias tyrannorum persecutiones et per effusionem sanguinis multorum millium martyrum. Et ideo Tertullianus ait, quod *sanguis martyrum, semen est christianorum* (in Apol. c. ult.). Alia ergo regna mirabili suo incremento superat Ecclesia; ea etiam superat *legibus suis*: aliorum enim regnorum leges ad reipublicæ pacem, conservationem, augmentum et terrenam prosperitatem procurandam solummodo spectant; et ideo in eorum legibus aliqua nonnumquam absurda et iniqua permiscuntur. At Ecclesiæ leges peccata omnia vitare jubent, omnem injustitiam cavent; omne malum prohibent; omnem sanctioniam, innocentiam, castitatem et perfectionem præscribunt, et Dei cultum imprimis urgent. Nec mirum, si tam sanctæ sint Ecclesiæ leges, cum illius regni rex sit ipse Spiritus Sanctus, qui invisibiliter illi præest, illudque regit et gubernat. Ecclesiæ visibiliter præerat Christus, antequam in cælum ascenderet; hic fuit Rex, qui illud regnum instituit, ac visibiliter rexit; postquam in cælum ascendit, misit Spiritum sanctum, ut huic

(1) Auctoris vero hæc erat Ecclesiæ ætas; modo dixeris a mille octingentis octoginta et amplius annis stetit. N. E.

regno invisibiliter præset. Unde fideles indesinenter Spiritus Sancti auxilium implorant, illumque ut Regem suum invocant. Et in Conciliis generalibus, quæ universam Ecclesiam representant, invocatur et advocatur Spiritus Sanctus, ut præses et rex invisibilis: ejus gratia petitur et omne quod determinatur, ejus determinatione definitur. Unde apostoli in primo Concilio, ab ipsis congregato, sic determinationem suam explicarunt: *Visum est Spiritui Sancto et nobis* (Act. 15, 28); quasi dicant: *Visum est Spiritui Sancto*, qui Concilio nostro præfuit, et qui toti Ecclesie præest ut Rex illius, *et nobis*. Ecce quis sit Spiritus Sanctus in sinu Ecclesie. Videamus, *quis ille sit in anima hominis justî.*

III PARS.

Quis est Spiritus sanctus in hominis justî anima.

Cum apostoli essent simul in cœnaculo congregati, Spiritus Sanctus ad eos venit sub specie venti, linguarum et ignis: *sub specie venti* validi et vehementis, *linguarum* dispersitarum, *et ignis* super capita eorum descendentis. *Factus est repente de celo sonus, tanquam advenientes Spiritus vehementis. Et apparuerunt illis dispersite lingue tanquam ignis* (Act. 2, 3). Externa hæc signa et symbola indicant, quis sit Spiritus Sanctus in anima justî; in ea enim est lingua, ignis et ventus. Est 1. *lingua* divina, quæ eum erudit; 2. *ignis sacer*, qui eum accendit; 3. *ventus* cœlestis, qui eum ad virtutem excitat.

1. Per doctores, concionatores et confessarios exterius erudimur, verba tamen eorum nil aliud essent quam verba per aërem volantia, si intus non loqueretur Spiritus Sanctus et quæ salutis sunt, nos non doceret; ipse est doctor internus et lingua divina in corde hominis justî loquens, quæ eum de mysteriis fidei erudit, eumque omnia ad salutem necessaria docet: *cum autem venerit ille Spiritus veritatis*, inquit Christus,

docebit vos omnem veritatem (Jo. 16, 13). Quasi dicat: Spiritus Sanctus erit veluti lingua quædam interna, quæ in cordibus vestris loquetur, vosque omnem docebit veritatem: non omnem simpliciter et absolute, ut exponit Doctor Angelicus, sed omnem veritatem ad salutem necessariam. S. Bernardus ait, quod quatuor spiritus in hominis corde loquantur; *spiritus mundi, spiritus carnis, spiritus diaboli, spiritus Dei*. Cum in corde vocem audis, quæ ad vanitatem, ad superbiam et ad ambitionem te vocat, hic est mundi spiritus, qui in corde tuo loquitur: *spiritus mundi*. Cum internam audis vocem, dicentem tibi, ut carnis voluptatibus indulgeas, corporis deliciis incumbas, pravis carnis affectibus acquiescas, hic est carnis spiritus: *Spiritus carnis*. Cum in te excitantur motus odii, iracundiæ et vindictæ; ecce spiritum dæmonis: *spiritus diaboli*. Postremo cum intus audis vocem bona et sancta suadentem, de faciendis et vitandis te monentem, ad virtutes sectandas te monentem, teque de rebus salutis erudentem; ecce *spiritum Dei*; ecce linguam Spiritus Sancti. Vere ergo Spiritus Sanctus in corde hominis justî est lingua divina, quæ eum erudit; *est etiam ignis sacer, qui eum accendit*.

2. Equidem, inquit S. Bernardus, Spiritus Sanctus est lingua, quæ hominem justum erudit; ipse est etiam ignis, qui cor ejus accendit et inflammat: *intellectum illuminat et affectum inflammat*. Quære a S. Leone, summo pontifice, quis sit Spiritus Sanctus? respondebit esse sacrum ignem, qui justorum corda ardentem inflammat: *Spiritus Sanctus sacrata pectora fervore accendit*. Vides hominem, qui propter Deum terrena cuncta despicit, qui mundi gloriam pro nihilo habet, qui omnes sæculi divitias veluti stercora, omnes ejus delicias tanquam supplicia, omnesque honores ut dedecus inspicit; Spiritus Sancti igne ille exardescit. Vides alium, qui nil nisi amorem sacrum spirat, qui semper de Deo cogitat, de Deo loquitur, et ad Deum amoris affectu fertur; illius cor Spiritus Sancti igne inflammat. Vides alios, qui propter Deum corpora feris discerpenda, flagellis dilanianda, rotis terebranda, ignibus cremenda et omnibus suppliciiis torquenda exponunt; eorum sane

corda Sancti Spiritus igne uruntur. Ad hæc nonne quandoque cor tuum ad virtutem sectandam pronum, promptum ad ea faciendâ quæ salutis sunt, Deique amore accensum experiris? Internus ille ardor est a Spiritu Sancto, qui ignis est corda justorum accedens. *Spiritus Sanctus sacrata pectora fervore accendit.* Demum Spiritus Sanctus est *ventus celestis, qui justum ad virtutem excitat.*

3. Hodie Spiritus Sanctus super apostolos descendit cum spiritu, seu vento valido et vehementi, non solum ad designandum quod sicut ventus aërem purgat, sic Spiritus Sanctus animam purgat a peccatis; verum etiam ut discamus, quod sicut ventus naves impellit, ita et Spiritus Sanctus justorum corda ad bona opera perficienda et ad virtutem sectandam excitat. Hoc vento cientur et aguntur viri justî. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei* (Rom. 8). Justî autem hoc Spiritus Sancti vento aguntur, non ut ipsi nihil agant, imo ut agant et virtutis operibus sedulo vacent. *Justi*, inquit D. Augustinus, *spiritu Dei aguntur ut agant, non ut ipsi nihil agant* (*de corr. et grat.* 2). Justî hoc Spiritus Sancti vento aguntur, non ut sopiantur, non ut desides, ignivi, inertes et ad bona opera inepti fiant, imo vero ut ad charitatis, humilitatis, patientiæ et omnium virtutum opera exeitentur et impellantur. Scitis quæ et quanta operaretur Sampson: jam enim leones, quasi hædos, in frustra discerpebat; nunc funes, quibus ligabatur, facile solvebat, et quasi stupæ filum rumpebat; nunc, arrepta una asini maxilla, hostes profligabat, neque minus quam mille occidebat. Nunc utraque manu apprehensis et concussis columnis, quibus innitebatur domus, eam evertēbat, aliaque multa portentosa peragebat, antequam vero talia operaretur, irruēbat in eum Spiritus Domini, qui eum ad talia agenda impellebat et adjurabat: *Iruebat Spiritus Domini in Sampson.* Sic cum justî mundo valedicunt, terrena cuncta abjiciunt, se Deo per vota religionis consecrant, ardua humilitatis, charitatis, vel aliarum virtutum! opera faciunt, hoc agunt flante Spiritus Sancti vento, qui eos ad talia excitat. Ecce quis sit Spiritus Sanctus in sanctissimæ Trinitatis mysterio, in Ecclesie sinu, et in hominis justî anima.

Superest solum, ut quisque Spiritum Sanctum ad se attrahat: quid enim proderit nosse, quis ille sit, si eum ad nos non atrahamus, ut in nobis operetur? Divinum ergo hunc Spiritum ad vos trahere satagite, et ut eum ad vos atrahatis, videte quomodo illum apostoli ad se traxerint. Apostoli puri erant, et puritate sua Spiritum Sanctum ad se traxerunt; sic et vos purificate corda vestra et ut Spiritum Sanctum ad vos trahatis, animas vestras ab omni mortalis peccati inquinamento mundate, quia Spiritus ille bonus non habitabit in corpore subdito peccatis. *Ipsi etiam erant omnes pariter in eodem loco*, eorumque unum erat cor, et una anima; sic, ut ad vos Spiritum Sanctum alliciatis, omne odium deponite, injurias condonate, proximum diligite. Ipsi tandem erant perseverantes in oratione; sic, ut Spiritum Sanctum ad vos vocetis, orate attente, orate ferventer, orate perseveranter, et Deus, qui dat spiritum suum bonum debite postulantiibus, dabit vobis Spiritum Sanctum, qui ad vos per gratiam suam veniet, et qui vos ad celestia regnâ perducet. *Amen.*

DOMINICA TRINITATIS.

DE SANCTISSIMA TRINITATE.

Tres sunt qui testimonium dant in celo: Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt (1 Ioan. 5, 7).

Non hodie de sanctis martyribus et confessoribus, non de apostolis et evangelistis, non de angelis et archangelis, vel de alia aliqua creatura, de altissimo sanctissimæ Trinitatis mysterio instituendus est sermo. Arduum sane opus, ad quod digne pertractandum non Hieronymus, non Augustinus, non Præcipatus et Potestates, imo nec ipsi Seraphim idonei et sufficientes

sunt. *Vox silet; non mea tantum, sed etiam angelorum* (S. Ambr. de fide 5). Heu! si doctores celeberrimi, præclarissimi concionatores, ac ipsi sancti Ecclesiæ romanæ Patres de Joanne Baptista, de Petro, Bartholomæo et aliis viris sanctis dicere pertimerunt, quis adorandum sacrosanctæ Triadis mysterium digno prosequetur eloquio? Meam hac in parte fateor infirmitatem, ac libenter a tanta materia pertractanda abstinere. Quia tamen concionatores parati esse debent ad reddendum rationem de ea, quæ in nobis est, fide, stylo humili et omni quo potero ordine, de arcano hoc mysterio disserere conabor. Vana curiositate ductus in sanctissimæ Trinitatis sanctuarium non intrabo, ut ibi recondita et abstrusa nimis arcana scrutari pertentem, quia hand dubie opprimerer a gloria. Fidei principiis innixus ea de Trinitate dicam, quæ ad Dei gloriam, mysterii notitiam, et auditorum utilitatem conferre censeo. Quem finem ut consequi valeam, rogemus Patrem, Filium et Spiritum Sanctum, ut mihi faveant, mediante Dei Genitricis intercessione. Ave.

Incarnationis, nativitatis, passionis et resurrectionis Christi mysteria incomprehensibilia, credibilia et adoranda sunt. *Incomprehensibilia* quidem, quia humana mens concipere non valet, quomodo Verbum divinum sine ulla majestatis suæ jactura, sine ulla sui mutatione, ac idem in seipso manens, humanam naturam assumere, nasci, pati et resurgere dicatur. *Credibilia*, quia licet hæc humanam rationem superent, nil tamen contra rectam rationem continent: ac tot oraculis, tot miraculis, totque testimoniis confirmantur, ut credibilia facta sint nimis: nec aliquis sanæ mentis de iis dubitare possit. *Adoranda*, quia in his omnibus nobis proponitur Verbum incarnatum, seu Christus Dei Filius, quem non solum homines, verum et angeli adorare debent: *adorent eum omnes angeli Dei*. Quod autem de præfatis mysteriis jam diximus, eodem, vel potiori jure de altissimo Trinitatis mysterio dicenda sunt; istud enim mysterium præ omnibus aliis incomprehensibile videtur, non minus quam alia credibile, ac simul cum aliis est adorandum. Istud mysterium ita incomprehensibile est, ut ab humana

et angelica mente nullo modo comprehendi queat; ita credibile, ut de eo nullus dubitare possit; ita adorandum est, ut supremus patriæ cultus ei denegari nequeat. Sanctissimæ Trinitatis mysterium est 1. incomprehensibile; 2. credibile; 3. adorandum. En tres huius concionis partes.

I PARS.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium est incomprehensibile.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium admirabile, ineffabile et incomprehensibile esse docet sanctus Augustinus, dicens: *Trinitas supermirabilis, superenarrabilis et superincomprehensibilis*. Incomprehensibile quidem Trinitatis divinæ mysterium, quia si Deus unus, quomodo trinus? Si trinus in personis, quomodo unus in natura? Si Pater, Filius, et Spiritus Sanctus sunt unum et idem, quomodo Pater generat, et non Filius, quomodo Pater et Filius producent, et non Spiritus Sanctus? Hæc sane sunt incomprehensibilia. Dicat quis, an concipiat, quomodo eadem Divinitas in tribus personis subsistat, et tamen tres illæ personæ, non tres, sed unus sint Deus? Quomodo Pater non sit unus cum Filio, nec Filius unus cum Spiritu Sancto, licet Pater, Filius et Spiritus Sanctus unum sint? Quomodo Pater Filium, et Pater cum Filio Spiritum Sanctum producat, et tamen Pater Filio, et Filius Spiritu Sancto non sit antiquior? Hæc omnia humanæ mentis aciem superant. Velim, ut omnes philosophorum academia, et subtilissimi quique Theologi altissimum sanctissimæ Trinitatis mysterium scrutentur, meditentur, speculentur, nunquam concipient, quomodo fieri possit, ut cum Patris, Filii et Spiritus Sancti idem sit intellectus, hic tamen intellectus sit in Patre fecundus, quia generat Filium; in Filio vero et Spiritu Sancto sit sterilis, quia Filius et Spiritus Sanctus alium Filium per intellectum non generant. Quod dixi de intellectu, de voluntate pariter dicendum est; quomodo scilicet fieri possit, ut voluntas, quæ in tribus personis

eadem est, in Patre et Filio sit fecunda, quia per voluntatem producit Spiritum Sanctum; sit autem sterilis in Spiritu Sancto, quia hic non potest alium Spiritum Sanctum producere. Hæc et alia multa in sanctissima Trinitate latent mysteria, quæ ab hominibus explicari et concipi nequeunt; Trinitas est *superincomprehensibilis*. Quodlibet divinitatis mysterium est quasi abyssus magna, quam humana mens solo lumine naturali vix penetrare potest: *judicia tua abyssus multa*. Cum autem altissimum sanctæ Triados mysterium contemplari volo, nil nisi abyssos multas, easque impenetrabiles in eo intueor; abyssos video in Patre, abyssos in Filio, abyssos in Spiritu Sancto. De Patre dicimus, quod producat Filium: quis explicet quomodo illum producat eundem in natura individua? Quomodo ei eandem numero naturam, non tamen personam suam communicet? Quomodo, cum Pater sit infinite fecundus, alium Filium producere nequeat? Ecce abyssos impenetrabiles. De Filio certum est, quod a Patre sit genitus; quis concipiat quomodo a mente fecunda Patris generetur? Quomodo genitori sit coæternus? Quomodo ipse alium Filium gignere non possit? Hæc sunt abyssus impenetrabiles. De Spiritu Sancto docet fides, quod a Patre et Filio procedat; quis capere valeat, quomodo Spiritus Sanctus non possit dici Filius Patris a quo producitur? Quomodo ipse generare et spirare non possit, licet non minus potens sit, quam Pater et Filius? Quomodo ipse, cum sit æternus, ab aliis sibi coæternis procedat? Sicut enim homo oculis corporeis obviam sit, terræ superficiem videt, at videre non potest abyssos multas in terræ situ reconditas, ita homo mentis suæ oculo rimari quidem potest multa naturæ secreta, Dei etiam existentiam et unitatem solo lumine naturali cognoscere valet: abyssos vero in sanctissima Trinitatis mysterio reconditas penetrare nequit: non est ei possibile illas solo naturæ lumine concipere. *Impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem Trinitatis pervenire* (D. Tho. 1. p. q. 32). Scio, quod nonnulli Doctores multis utantur similitudinibus, symbolis, comparationibus et figuris, ut aliquam sanctissimæ Trinitatis notitiam

mentibus nostris ingerant. *Aliqui* ad hunc finem utuntur comparatione solis, in quo tria considerant, ipsam scilicet solis substantiam, radium et calorem, ac dicunt, quod sicut sol a nulla creatura factus est, ita Pater æternus a nullo procedit; sicut radius a sole oritur, ita Filius a Patre generatur; sicut calor a sole et radio progreditur, ita Spiritus Sanctus a Patre et Filio procedit. *Alii* utuntur similitudine fontis, ac dicunt, quod sicut fons generat rivulum, ita Pater generat Filium; quod sicut fons et rivulus faciunt stagnum, ita Pater et Filius spirant Spiritum sanctum: quod tandem sicut in fonte, rivulo et stagno est eadem aqua, ita in Patre, Filio et Spiritu Sancto est eadem substantia. D. Augustinus, ad explicandam sanctissimam Trinitatem, utitur analogia animæ rationalis, et trium potentiarum ejus. « Sicut, inquit, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, non tres Dii, sed unus Deus habens tres personas; ita et anima est intellectus, et anima est voluntas, et anima est memoria: non tamen tres anime, sed una anima tres habens dignitates et facultates. Hæ quidem, et aliæ plurimæ similitudines, quæ adduci solent, sanctissimæ Trinitatis mysterium aliquo modo explicant, non vero perfecte; illud quodammodo nobis aperiunt, non patefaciunt; aliquid lucis animis nostris afferunt, non perfectum diem. Sicut enim nocte serena singulæ stellæ firmamento affixæ aliquam lucem habent, non tamen tantam, et noctem tollant, et diem faciunt; ita quælibet ex iis similitudinibus aliquam animis nostris lucem ingerit: non tamen tantam, ut per eam Trinitatis mysterium clare cognoscamus, et perfecte concipiamus: illud enim ratione naturali comprehendere nobis est impossibile. *Impossibile est per rationem naturalem ad cognitionem Trinitatis pervenire*. Nec de hoc dubitabit, qui sciet, nec ipsos angelos altissimum Trinitatis mysterium comprehendere; non Raphael, non Michael, nec supremi quique Seraphim illud perfecte capiunt. Trinitatem indesinenter contemplantur, laudant et adorant: Trinitatem non comprehendunt, quia sola Trinitas seipsam integre cognoscere valet, ejusque cognitio exsuperat omnem intellectum creatum, etiam angelicum; *Soli tibi Trinitas inte-*

gre nota es, supersessentialiter exsuperans omnem intellectum, etiam angelorum (Aug. in Soliloq. 31) (1). Verum est, quod superne illæ intelligentiæ, mentis acie perspicacissimæ ac beatifico lumine illustrate, Trinitatem continue intueantur, et clarissime conspiciant: non tamen illam comprehendunt. Sicut enim qui in maris littore consistit, mare clare intuetur, insurgentes fluctus, variosque ejus motus adnotat; oceanum tamen visu suo non complectitur, ita angeli Trinitatem assidue vident, eam facie ad faciem contemplantur, in ea perfectionum oceanum deprehendunt, illam tamen mente comprehendere nequeunt, quia Trinitatis mysterium angelicum intellectum superat, et ipsis angelis est incomprehensibile. Heu! quanto minus tantum mysterium comprehendent homines infirmi, homines ignari, qui in mediis ignorantie tenebris ambulant? Certe de tanto mysterio judicant homines, sicut cæcus de coloribus. Dic homini a natiuitate cæco, corvum esse nigrum, cyenum esse album, et ignem esse flavum; sciet ille, quod corvus sit niger, cyenus albus, et ignis flavus: non autem concipiet, quid sit esse album, nigrum et flavum, nec aliquam horum colorum ideam habebit. Sic cum quis dicit, in Divinitate esse tres personas cœternas et coæquales, quarum una est Pater, alia Filius, alia Spiritus Sanctus: quarum una non producit et producit, alia producit et producit, et alia producit et non producit; et tamen quod trium illarum personarum una est natura, ea capere non possumus: hæc mentes nostras transcendunt. Nec mirum, si altissimum sanctissimæ Triados myste-

(1) Præstat hic afferre integrum textum illius soliloquii, e quo desumpta sunt verba allata: multum enim valent ad nobis grandem ideam efformandam illius altissimi mysterii. En igitur: «Soli quidem tibi Trinitas integre nota es; Trinitas sancta, Trinitas supermirabilis, et superinarrabilis, et superinscrutabilis, et superinaccessibilis, et superincomprehensibilis, superintellegibilis, supersessentialis, et supersessentialiter exsuperans omnem sensum, omnem rationem, omnem intellectum, omnem intelligentiam, omnem essentiam superolestem animorum, quam neque dicere, neque cogitare, neque intelligere, neque cognoscere possibile est, etiam oculis angelorum». N. E.

rium homo capere non possit, cum nec terrena, corporea, et ea quæ sub sensu cadunt, capere valeat. Dic, o philosophe, dic, o sciole, qui Trinitatis mysterium penetrare satagis, dic, si capias, quomodo basiliscus solo intuitu hominem occidat? Quo pacto salamandra in igne vivat, et illassa maneat (1)? Quomodo remora magnam navim plenis velis volentem, in medio motu subito sistat? Qua virtute magnes ferrum ad se trahat? Qua arte araneæ sua tela conficiant? Quis hactenus ventorum naturam, maris æstum, et varios cœlorum motus perfecte novit? Faciliora attingant; nostine ex qua materia conficiatur oculus unius aviculæ: quot in eo sint tunicæ: quot humores, et quomodo objecta sibi obvia videat? Nostine, ex quo constet unius apis ala, an ex partibus, ac ex punctis? Hæc, et alia innumera, quæ trita, et nullius momenti videntur, mens humana concipere nequit: quomodo ergo concipiet altissimum et reconditum sanctissimæ Trinitatis mysterium? Hoc ei est impossibile. Sicut enim impossibile est, quod totum cœlum dextera mea comprehendam, quia manus mea infinite minor est cœlo: ita impossibile est, ut mens humana, cujus notitia exigua est et limitatibus septa, altissimum, æternum, profundum, et immensum Trinitatis mysterium comprehendat. Quamquam vero hoc mysterium sit incomprehensibile, est tamen credibile, et firmiter credendum.

II PARS.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium est incredibile.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium non nobis credibile videbitur, si solas creaturas in hoc mundo existentes interrogemus,

(1) Recensita superior portenta haud amplius recipiuntur a recentioribus historiae naturalis cultoribus; ideo ad rem non faciunt. Absque hisce tamen portentis habentur alia plurima naturæ mysteria, ex quibus superior argumentatio firmari potest.

quia creaturæ Deum quidem existere prædicant, eumque infinite sapientem, bonum et potentem esse suadent: eum trinum esse non arguunt. Sicut cum aliquam cernimus statuum egregie elaboratam, ex ejus pulchritudine et perfectione facile inferimus, hominem, a quo facta est, esse peritum et industrium; non tamen inde cognoscimus, an sit nobilis vel rusticus, an audax vel ignavus; ita cum mundi creaturas aspiciamus, cum cælum, solem, stellas et alia Dei opera contemplamur, ex his Deum, a quo hæc facta sunt, esse omnipotentem et infinite sapientem facile conjectamur et credimus; hæc autem nullo modo indicant, nec ad credendum inducunt, Deum esse trinum, et tres in Divinitate esse personas. Sanctissimæ quidem Trinitatis mysterium non fit credibile contemplatione creaturarum, quæ a Deo factæ sunt; neque etiam per sensuum nostrorum operationem, quia sensus nostri non de spiritualibus, quæ sunt extra spheram activitatis eorum, solummodo de coloribus, de rerum corporearum figuris, et de aliis accidentibus externis judicant. Quare sicut Abraham, Deo unigenitum sacrificaturus, servos ad montis radices reliquit, ita si ascendere velimus montem contemplationis, ad indagandum sanctissimæ Trinitatis mysterium non adducendæ, imo penitus ablegandæ omnes sensuum operationes. Quid de intellectu nostro? Poterit ne altissimum sanctæ Triados mysterium investigare, illudque rationibus nobis credibile reddere? Certe si intellectus noster per se solum absque auxilio supernaturali tantum mysterium scrutari suscipiat, in vanum laborabit, et opprimetur a gloria. *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria* (Prover. 25, 27). Sicut enim qui fixis oculis solem aspicere pertentaret, non perspicacior, e contra forte cæcus evaderet; ita qui inaccessum sanctissimæ Trinitatis lumen sola ratione naturali contempleretur, majorem tanti mysterii notitiam assequeretur; minime potius in majorem ejus ignorantiam, et forte in errorem deveniret, quia, ut ait S. Gregorius Nazianzenus, quanto magis solo lumine naturali Trinitatem agnoscere pertentamus, tanto minus eam agnosimus; *quantum Deus percipitur, tantumdem se subducit*. Si autem nec per creaturas, nec per sensus,

nec per solam intellectus nostri operationem nobis credibile fiat sanctissimæ Trinitatis mysterium, a quo fiet credibile? a Dei utique revelatione, qua posita, non solum hoc, verum et omnia mysteria credibilia, certissima, et absque ulla hæsitacione credenda sunt. Quod ut cuique perspicuum fiat, dic, quæso, nonne verum est, quod certo credas, esse aliquam urbem, quæ Roma dicitur? Hoc credis: ac ita credis, ut nullo modo de hoc dubites, nec in controversiam vocare hoc aures, ne stultus videreris. Quare credis existere Romam, quam nunquam vidisti? Hoc credis propter revelationem hominum: hoc credis quia omnes homines dicunt, Romam esse. Unde, posita hac hominum revelatione, sic tuus ratiocinatur intellectus. Viri sapientes, viri non mendaces, ac fere omnes homines dicunt, Romam esse: ergo certissime credo, Romam existere. Optima quidem hæc videtur ratio. Si vero credis hominibus dicentibus, Romam esse, cur non credes Deo, qui est suprema veritas, quique fallere et falli omnino non potest? Cur, inquam, non credes Deo revelanti et dicenti, tres in Divinitate esse personas? Certum et evidens est, quod Deo magis quam hominibus credendum sit. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est* (1. Joan. 5, 9). Cum igitur Deus revelaverit, tres in divinis esse personas, non ambigendum, non dubitandum, sed firmiter credendum. Inquiramus ergo, an Deus hoc revelaverit; evolvamus sacram Scripturam, quæ est liber, quo Deus hominibus loquitur, pervolutemus eam, ut sciamus quid Deus de sanctissima Trinitate dixerit. In ipso sacræ Scripturæ principio legitur, quod cum Deus primum hominem creare voluit, dixit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* (Gen. 1). Quod indicat pluralitatem personarum; si enim unica fuisset persona, non dixisset, *faciamus* ad similitudinem nostram, sed, *faciam* ad similitudinem meam. Quod indicat etiam unitatem naturæ: si enim in Deo plures essent nature, dixisset: *ad imagines et similitudines* et non, *ad imaginem et similitudinem*. Apud Isaiam legitur, quod angeli clamant, dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum*. Per hoc quod dicitur ter, *Sanctus*, indicatur personarum Trinitas;

et per hoc quod dicitur semel, *Domini*, intelligitur unitas naturæ. Sanctissima etiam Trinitas in Christi baptismo clarissime revelatur; ibi enim audita est vox Patris, dicentis: *Hic est Filius meus dilectus*. Ibi Filii persona incarnata aderat, et ibi Spiritum Sanctum nivea columba demonstrabat: *Trinitas se hodie homini revelavit. Pater auditur in voce, Filius manifestatur in homine, Spiritus Sanctus dignoscitur in columba* (S. Maxim. h. 7 de *Epiph.*). D. Thomas ait (3. p. 45, 4), quod in transfiguratione, tota Trinitas apparuit; *Pater* in voce, *Filius* in homine, *Spiritu Sanctus* in nube clara. Indicat autem nubes Spiritum Sanctum quoniam nubis instar fulgidæ hominem illuminat, tegit et obumbrat.

Clarius manifestatur mysterium sanctissimæ Trinitatis ipsis Christi verbis, qui vult ut discipuli baptizent *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* (Matth. 28): ecce tres sanctissimæ Trinitatis personas distincte nominatas. Hoc mysterium apertius declarat sanctus Joannes Evangelista, dicens: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus*. Quibus verbis clare explicat Trinitatem personarum; dum vero subdit, *et hi tres unum sunt*; indicatur naturæ unitas. Ac proinde, ecce Deum unum et trinum; unum in natura, et trinum in personis. Quid clarius? et quis de revelatione hujus mysterii dubitare potest? Nemo quidem. Et si quis de hoc ambigeret, in testes adduceremus Conclia plurima, quæ de fide definierunt, hoc a Deo esse revelatum; in testes vocarem apostolos, qui hoc mysterium tanquam a Deo revelatum ubique prædicaverunt; et innumeros martyres, qui ad hujus mysterii veritatem sustinendam proprium sanguinem gloriose fuderunt: itaque cum Deus hoc mysterium revelaverit, non solum credibile, etiam firmiter credendum est. Credimus, esse Hispaniam, esse leones et elephantes; et hæc ita credimus, ut nullo modo de iis dubitemus: cur ea credimus, quæ nunquam vidimus? Credimus, quia homines dicunt sic esse. Si credimus hominibus dicentibus esse Hispaniam, esse leones et elephantes, cur non magis credemus Deo revelanti et dicenti, tres in Divinitate esse personas? Certe magis Deo quam

hominibus credendum est; *Si homini credimus, credamus magis Deo* (S. Greg. 4 Dial. 2). Deo sane hoc mysterium revelanti credendum; ac quisque ei dicere debet: *Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam*. Audi quisque dicat: loquere, veritas aeterna loquere, quia audit servus tuus: loquere quia firmiter credo quidquid dixeris. Adorandum sanctissimæ Trinitatis mysterium Ecclesiæ tuæ revelasti: *credo Domine*. Omnibus fidelibus tuis præcipio ut credant, tres divinas in una essentia esse personas: *credo Domine*. Vis, ut credamus, Patrem esse ingentium, Filium a Patre esse genitum, et Spiritum Sanctum a Patre et Filio esse productum: *credo Domine*. Vis, credamus, Patris, Filii et Spiritus Sancti eandem esse sapientiam, eandem potentiam et bonitatem: *credo Domine*. Ac licet intellectus meus concipere nequeat, quomodo ea sint, vel fiant, ea tamen firmiter credo, quia hæc ita esse revelasti. Sensus mei, ratio mea, ac perfectiones quas in creaturis intueor, Trinitatis mysterium nullo modo mihi aperiunt; sed tu, qui falli et fallere non potes, illud me docere dignatus es, ideo tibi plus quam oculis, plus quam rationi meæ, et plus quam omnibus creaturis credo. At non solum credibile et credendum est sanctissimæ Trinitatis mysterium, *verum et adorandum*.

III PARS.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium est adorandum.

Si altissimum sanctissimæ Trinitatis mysterium mente comprehendere non valeamus, illud saltem religioso et summo cultu venerari debemus. Si tanti mysterii profunditatem et majestatem intellectus noster concipere nequeat, saltem et intellectum et voluntatem et totos nos componere debemus, ut sanctissimam Trinitatem humiliter adoremus. Licet quis totam unius fluminis aquam bibere nequeat, ex ea tamen bibit quantum ei necessarium est: licet quis fixis oculis solem intueri non possit, ejus tamen luce utitur quantum opus habet:

ita, licet sanctissima Trinitas lucem habitet inaccessam, et a mente nostra concipi nequeat, illam tamen humiliter venerari debemus: et quamdiu in hoc mundo vivimus, quisque in terris imitari debet coelestes spiritus, qui in oculis indesinenter sanctissimam venerantur Trinitatem, ac inaccessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth*. Idola sibi olim fabricabant Judei, quæ ut deos suos colebant et adorabant; unus Veneri, Jovi alter, Baccho multi, et multi diis aliis incensa offerebant. Quod stricte prohibuit Deus, dicens: « Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra, *non adorabis ea* (Exod. 20) ». Hoc Dei præceptum religiose et fideliter servant christiani: apud illos enim non sunt sculptilia. Hi lignea et marmorea non adorant idola; attamen proh dolor! unus avaritiæ, alter concupiscentiæ, et alter superbiæ idolum adorat. Est miserranda, maligna, et diabolica quædam trinitas, quæ a S. Joanne vocatur *concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, et superbia vitæ*; hi sunt dii, quos adorant multi, et ut loquitur poeta: *hec tria pro trino numine mundus habet*. O quam insensati, et quam maligni, qui hujusmodi Deos venerantur! Non enim illis, verum soli Deo *omnis honor et gloria*. Sicut Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum in cælo adorant omnes angeli, ita et in terra omnes homines Deum trinum et unum adorare debent: *Omnis terra adoret te Deus, et psallat tibi* (Ps. 65). D. Paulus ait, quod Deus ab omni creatura est in æternum adorandus, quia ex ipso, et per ipsum creaturæ factæ sunt: *Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia; ipsi gloria in sæcula* (Rom. 11, 36). Quæ verba de sanctissima Trinitate exponens Doctor Angelicus, ait, totam Trinitatem in æternum a cunctis creaturis esse adorandam, quia ab ipsa, et per ipsam omnia creata sunt. *Ex eo quod ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, debetur ei honor et reverentia, et subjectio a tota creatura, idque in omni æternitate*. Veneranda quidem, et in æternum adoranda sanctissima Trinitas; ac quidquid unquam cultus, et venera-

tionis sanctis virginibus, confessoribus, martyribus, apostolis, Dei Genitrici Mariæ, et Christi humanitati a mortalibus ubique terrarum usquam exhibitum est, id omne modo longe excellentiori sanctissimæ Triadi debetur, non solum quia ipsa est primum principium, a quo sunt omnia; etiam propter infinitam ejus magnitudinem. Si enim res veneramus et adoramus propter excellentiam, quæ in eis elucet; Trinitatem haud dubie summo patriæ cultu adorare debemus, cum ejus excellentia sit infinita, nec magnitudinis ejus ullus sit finis; *Magnitudinis ejus non est finis*. Sanctissimam Trinitatem esse adorandam, non est qui non fateatur. Ast heu! multi non eam adorant; quin contra in eam blasphemias proferunt; non eam adorant; quin contra in eam peccant, eamque multis criminibus offendunt. Vel dicamus, quod multi eam quidem adorant, sic vero adorant sicut hypocritæ et Samaritani Deum adorabant.

1. Hypocritæ labiis et signis exterioribus, non autem corde et spiritu Deum adorabant; ideo de iis conqueritur Deus, dicens: *appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me; cor autem ejus longe est a me* (Isa. 29, 21). Quod etiam sui ævi hypocritis exprobravit Christus his verbis: *hypocrite, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens; Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me* (Matth. 15). O quales adoratores, qui Deum labiis, affectata vultus compositione et exquisitis externis quibusdam signis solummodo adorant! Illos imitantur nonnulli Christiani, quorum corda vanitati, voluptati et omni vitiorum generi sunt consecrata, Deumque labiis, verbis et externis quibusdam operibus tantum honorant. O fratres, *veri adoratores adorabunt in spiritu et veritate* (Joan. 4, 13): Deus enim, qui spiritus est, in spiritu coli et adorari vult. Ne ergo adoremus Deum instar hypocritarum, qui illum labiis solummodo adorant. *Neque pariter adoremus instar Samaritanorum*.

2. Samaritani Deum quidem colebant; at simul cum Deo vero deos alienos et idola sua adorabant. *Cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam*. Ecce quomodo

Deum unum et trinum adorent multi Christiani: ita Deum verum colunt, ut et diis alienis seruiant. Deum verum colere et adorare profitentur; erga illum varios actus fidei, spei, amoris et reverentiæ exhibent; apud se tamen habent alios deos quos venerantur. Unus habet in domo concubinam, quam plus quam Deum diligit; alius habet divitias plurimas, quibus, et non Deo, cor suum devovet; aliorum deus venter est, et aliorum deus est ambitio vel concupiscentia. O malignos adoratores, qui simul cum Deo vero diis aliis servire volunt! Unus est Deus, quem solum ut Deum adoret et cui soli servire debemus: *Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies* (Matth. 4). O fratres, ne vobis deos alienos faciatis; Deum unum in essentia et trinum in personis religioso cultu adorate; piis fidei, spei, charitatis, religionis et adorationis actibus eum sæpe colite. Illum indesinenter in cælo adorant Angeli; eum similiter in terra, quantum fas erit, [sæpissime adorate. Benedicite Patrem et Filium cum Sancto Spiritu; laudate, superexaltate et adorate eum in sæcula. Instituit summus pontifex Damasus, ut in psalmodum recitatione, sive in choro publice, sive in privatis officis pro cujuslibet psalmi coronide in honorem sanctissimæ Trinitatis hæc verba recitarentur: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto*. Brevis oratio; quæ plurimis viris piis ita familiaris exitit, ut illam continue ore versarentur. Brevis oratio, quam moriens V. Beda, cyenea voce protulit, et quam sive in vita sive in morte magno cordis affectu quisque sæpe proferre deberet. Quid enim æquius, quam sæpissime adorare eum, a quo habemus omnia, et cui debetur omnis honor et gloria? Quid gloriosius, quam sanctos imitari Angelos, qui assidue Deum unum et trinum laudant et reverenter adorant? Quid utilius, quam per pios religionis et adorationis actus Deum honorare et propitium reddere? Quid facilius, quam Deum laudare et adorare? Nonne quisque internos adorationis actus elicere potest? Nonne facile est cuilibet etiam mulierculæ, quantum placuerit, dicere et iterare hæc verba: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto*? Nonnulli viri sancti, ut crebrius sanctissimam Trinitatem adorent,

recitare solent rosarium tres habens decades et in quolibet ex tribus majoribus granis dicunt: *Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu, laudemus et superexaltent eum in sæcula*: in quolibet vero ex minoribus dicunt: *Gloria Patri, et Filio, etc*. Optarem, ut rosarium hoc singulis diebus recitarent omnes: aut saltem, ut frequentibus fidei, religionis, amoris et adorationis actibus sanctissimam Trinitatem venerarentur. O utinam debito cultu eam ego prosequar! Utinam omnia et singula mea opera ad ejus gloriam dirigam! O beata Trinitas, da ut in omnibus, per omnia, et ubique meminerim tui, diligam te, adorem te, suspirem ad te, ac post mortem possideam te in sæcula seculorum. *Amen*.

DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN.

DE CÆNA MAGNA

QUAM DEUS HOMINIBUS FACIT.

Homo quidam fecit cœnam magnam (Luc. 14, 16).

Asuerus rex, qui super centumvigesimam septem provincias regnabat, ut ostenderet divitiarum gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ suæ (Esther 1), tertio imperii sui anno magnum struxit convivium, ad quod Persarum et Medorum principes ac præsides et magistratus vocavit: quibus in loco amenissimo in vasis aureis mire elaboratis cibos exquisitissimos et vinum magnificentia regia dignum, omni qui desiderari poterat ordine, ministrari curavit, illudque convivium centum et octoginta diebus, seu medio anni tempore duravit. Miror regis illius magnificentiam; at vero quid infinitum majus et magnificentius in Deo, omnium regum Rege,